

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

Часкы хову ажилдарынын хун демдеглели

Бо час аажок озадан болза-да, Тыванын колхозтарынын болгаш совхозтарынын ховуларында бир дөңгө келген, мычанагы биче өвөс бергелери таварыштырган. Механизаторлар болгаш хову ажилдачылары чери белеткери, тараа культурулары, чигир сөккөзүн тарымын, картофель, кукуруза болгаш ногаалар тарып олуртурун хари угла чогуур ужура таварыштыр турар. Часкы өй-шаанда болгаш шынарлык белеткенгич кижилерге чакын чударгай чоруу коргунуч өвөс. Совхозтар ажилчыларынын, колхозчуларынын коллективтери тараа культуруларынын тарылыгына доосканын дугайын, картофель болгаш кукуруза тарылыгына киргенни дугайын узда-дараалаштыр рапорттап турар.

Ол өөрчүгүч мезе дүн Би-Хем, Чен-Хемчик райондардан келген. «Өвө», «Чыра-Бажы», совхозтарыны, «Ызыл тараачын», «Искра», «Октябрь 30 чылы» колхозтарынын ховуларынын ажил-инжилери кызыл-тас, чочак-тараа, чинге-тараа болгаш өскө-лаз тараа культуруларынын тарылыгына доосканын бүтүрүшү тиешелени челип алган. «Стр-Хал» совхоз болгаш республиканын өскө-лаз чамык ажилдачылары ол культуруларын тарылыгына доозарына чоокшулаган.

Баштайгы челишиинер практиктик чаа-чаа ажил-херектер-биле быжгалтынып турар. Би-Хем районун «Ызыл тараачын» кезде ажилдагы артелинин колхозчулары тараа культуруларынын тарылыгына дооскаш, картофель болгаш кукуруза тарып олуртурун калбак фронтулду чорудуп турар. Ол ажил-агый май 20-ге чедир 15 гектар картофелди болгаш олурткан. «Өвө» совхозтун механизаторлары Александр Хольшин, Михаил Белоголов, Иван Бесков, Виктор Астафьев болгаш өскө-лаз он-он трактористер база чаштарыкчылар бугдер ажил нормаларын хун-бүрүде ажыр күсептин турар. Александр Хольшинин болгаш Михаил Белоголовтун агрегаттары кайтамчы эки ажилда, хунде 45 гектарны ажыр норманын 90 гектар чедирин, ажилды эки шынарым күсептин турар.

Оларын күш-ажылы алдары-биле чүгле «Ызыл тараачын» колхозтун Виктор Сидев, Федор Кислицын, «Халык» колхозунун Владимир Найдун олар деннежил болур.

Тес-Хем районун «Коммунизмге ору» «Чаа орук» колхозтарынын ховуларында баштайгы күш-ажылы тиешелге челип алдыган. Инда тараа культуруларын тарымынын планы күсептинген. Тес-Хеминиң күрүбүзүчүлери шаг-үени халас эрттириштир турар. «Коммунизмге ору» колхоз план бугуар тарымын 370 гектар кукурузанын 200 гек-

тарып тарып алган. Ол болза анык чер ажилдачылары Чингиз, Энебиш оларын эволюциянын чүтүктүдү күш-ажылынын түнели болур. Оларын агрегаттары ол үнелик мал чени культураны хунде 8 гектарын тарып турган. 11 гектар чедир эки шынарым тарып олуртуп турар. «Шекпээр» совхозта 500 ажыр гектар кукуруза тарыттыган. Инда трактористер Сарыгал «Өтөк-оол» болгаш Монгуш Артис-оол олар күш-ажылы шыларан турар. Кукуруза тарып шедирин орук айтыкчылары баштайгы үнелерден өгөлдөш, эки темпийл ажилдап турар деп чутаалап болур. Республикага план бугуар тарыза чогуур 42 мун гектар кукурузанын май 20-ге чедир алды мун ажыр гектар тарыттыган.

Картофель талазы-биле байдал дык багай. Он тарып олуртууга чер-болганда аажок куду темпийл чоруттуруп турар. Чамдык ажилдагыларда картофель тарылыгына шуут эгелетинмаан. Чижээ, «Шекпээр», «Бардык» совхозтар тараа культуруларынын тарылыгына шаг-ла дооскаш, кукуруза тарылыгына өгөлдөш. Мычарага үреинер бар-ла болза, ол ажил-агыйлар картофель тарылыгына өгөлдөш кирбөөс. Эштер Коблов, Макальский болгаш агрономнар Эштер Шульгин болгаш Кожушко, херектин ужуру чуда-?

Картофель бүдүрерин болгаш салды алдырып күвүдери дугайында СЭКП ТР-нин болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Кыгырымына салдырган сорулгаларын боттаандырып дөш чүге багай демисежил турар силер?

Чен-Хемчик районун ажилдагыларында картофель тарып олуртууну темпийн база куду, инда чүгле 61 гектар картофель тарып олуртуган. Мычарага Фөр районун ажилдагылары картофель тарып олуртууну эгелдерин ама чедир болавайн турар. Ол чүгүла ажил Ко-Хем районун колхозтарында онза жокудан турар. Инда тарыза чогуур 387 гектар картофельден чүгле 76 гектар тарыттыган. Улуг-Хем районун ажилдагыларында байдал оон-лаз чора. Инда план бугуар тарыза чогуур 490 гектар картофельден чүгле 28 гектар тарып олуртуган. Оон-биле калды ол районун чамгыс-лаа совхозу картофель тарылыгына өгөлдөш чегел өгөлдөш кирбөөс. «Чодураа» колхозта үреин бөжин чок. Индыг түрбүже колхоз баштаар чер, колхоз даргазы эш Бомжар-оол, агроном эш Нарык-оол картофель үреини тывар талазы-биле хемчег албайн турар. Ол ажил-агый 70 гектар картофель тарып ужурут.

Бүдүрүлге эгелдерин, партия комитеттери, ажилдагыларынын удуруткучлары картофель үреинин дилеп тывар дөш бугу чүдүдери кылдыр, ону тарып олурту талазы-биле оонаданын чутаажокка күсептир, оон сонда картофель тарылыгынын ажал-агыйлары бугу агрономдарын күсептир организастаанын турарып ужурут. Ол культураны тарып эстүрүп турар кижилерге материалдык согуургадын деткичезин көргүзөр, ол үнелик аш-чөм культуранынын дүжүдүн бо чылын дык көдүрөп болгаш ону бүдүрерин көвүдери дөш социалисттик чарышты калбартыр херек.

Мычанагы картофель тарылыгынын чакын тарымын культурулар тарылыгынын темпийн ышман, ыныды темпийл чорудар ужурут. Ол культуруларынын тарымынын планы май 20-ге чедир республикада нитизи-биле 64,6 хуу, оон ишинде тараа культуруларынын—77,6 хуу күсептинген. Тыванын колхозтарына болгаш совхозтарына майын 18—19 хуннеринде 25,9 мун гектар чакын тарымы культурулар, оларын күсептир 21,2 мун гектар тараа культурулары тарыттыган.

Майын сөвүгү он хонуу өгөлдөш. Чакын тарымы культуруларынын тарымынын эки хуусаалары өгөлдөш. Тарытыны чочкку үнелер доозарын хандырып ыныды темпийлер-биле ажилдарын хову ажилдарынын ыныды шыларын челип алдыры эрге-жөк чүгүла.

СЭКП обкомунун болгаш Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелинин партия-курне контролюнун комитетинин элчегелер хуралына албайн-дуваалдык чамдык кижилеринин талазына куруениң болгаш саш-хөөнүң чурумун үрөн дугайында эзэн хой айтыргылары чутаалашкан.

Шагаан-Артынын тараа хулазын алып черине пунатуун директор Кошкеевти, оон оралакчымы Егүрүшкенин, скардтар эгелдерини Махаровти, Сулакшини, Зайцевти, кол бухгалтери Килинин киржалдык-биле тараа төтөгөлчелеринин бугу турган чочка хаа астыга өгөлдөш киреткел. Ол пунктуда тараа орлап төтөгөлчелер турарын дугайында апрель 2-де «Тувинская правда» солунга «Хемиркичлер» деп аттыг фельетон база парлаттыган турган.

Курнең байлаң төтөгөлчелерини ама усае шүтүзүп кеземче хармысалгазына кирип турар. Ынды-лаа болза партия-курне контролюнун Улуг-Хем комитетинин даргазы эш Буялды ол дугайында тодаргай фактыларын айткан билдириниңиңиңиң ака берген турда-ла, оорларын шүтүрүлгө биле илеришле, тоовайн турган партия-курне контролюнун республика комитети элденсип көргөн. Бо дугайында фельетону ол база-ла херекке албайн Ажыкчы чоноарын мезделерин хыяп көрүп, үн таалазы-биле чурум чок болгаш Эш барымдалаар чорукту кылган дөш эш Буялдыга шыдгын сагындыры берген.

«Шекпээр» совхозтун Суг-Бажы ст-бараан фермазында маалды ажилдагы эвөс ажаал азырал турарынд дугайында четпестерин илеришле. Ажилдагы хора чедирген бугурууларга партия-курне контролюнун район комитети ашк торгаанына онаган: совхозтун кол зоотехниги эш Леонтьеве болгаш ферма эгелекчизи эш Хирляк-оога коймын айын ажил төлөвирин, кой мал эмчизи эш Шарханова болгаш уаастоктук веттегини эш Комбуга—бир-бир айын ажил төлөвирин онаган. Ол докталады республика комитети басылап каан.

«Найрыл» совхозтун шедиринде чакын хову ажилы улам калбарып турар. Ажилдын бүдүрүшү, эки шынары дөш чарыштын түнелин беш хонук бүрүздө үнелер турары чачыл болган. Чаагай дүштү дөш демиселе мурнакчылары хаа парлатканын билдир, көргүтүп самбыраанын демдегелер, хуралдарга мақтаар хемчеглерини организастап турар.

Сөвүгү беш хонуктун түнелинде Шаңчы бригаданын чеди, Терезинден—дөрт, Аймырлыгдан—пий кийи ашпа шыналы алган. Оларын аразында О. Ыгалаашты, М. Соколов, М. Шыдыраа, В. Чарыткы, А. Чадамба болгаш өскө-лаз бар. Шаңчыда Кеңден Сюр-оол, Аймырлыгыда Мешке Докит, Сарголда Максими Музалев, Терезинде Берзи Дугар-оол шынак ховунун чогаарлары көвүдөп турар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

«ТТБ 25 чылы» совхозтун Арыскан салбырынын тараагылары чакын хову ажилын орай өгөлдөш болзажок, техниканы бүдүрүштүтүп ажилдагынын, күш-ажылы шы организастаанын көргүзүлгөр багай өвөс. Кызыл-тас тарылыгынын планын 650 гектарда бүрү дооскан, тараа культуруларынын чажалдык челишиинин уламчылап турар.

«ТТБ 25 чылы» совхозтун Арыскан салбырынын тараагылары чакын хову ажилын орай өгөлдөш болзажок, техниканы бүдүрүштүтүп ажилдагынын, күш-ажылы шы организастаанын көргүзүлгөр багай өвөс. Кызыл-тас тарылыгынын планын 650 гектарда бүрү дооскан, тараа культуруларынын чажалдык челишиинин уламчылап турар.

Герман Демократтыг Республиканын хамааттылары кинорежиссерлар Аннели болгаш Андре Торндайк оларны Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-нин улустарынын Совет эрге-чагырга чылдарында эрткен оруун чапчылапчак болгаш шычы кылдыр илеретип турар «Орус хуулазгазын» деп уран-чечен документалдык шыларангай фильмин тургусканы дөш, база совет амдырады кино-фильмин авторларынын ханызы-биле билирин болгаш ССРЭ-биле ГДР-ин аразында культуру харылазаларын улам ынай дөжүдүрүшкелге база быжгалдырыпче иңиг күздөдүн көргүскенин билдиреалаш, фильмин авторлары, Герман Демократтыг Республиканын хамааттылары кинорежиссерлар Аннели Торндайк болгаш Андре Торндайк оларны Ленин ордени-биле шаңнаар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

СЭКП Төп Комитетинин иштер Пленумунга күш-ажылы белеткен ужуражыры дөш чарыш ховунун ажил-инжилерин улам соруз кирип турар.

Уш муң ажыр километр бедик аагарга чери долганзып кылмаал куржагы тургузар сорулга-биле 400 миллион чак инелерин (дипломылар) АКШ-тың шериг агар куштери космас делегемине чочка чаа салып үндүргөн, ол кылмаал куржагдан чер кырыны станицаларынын радио чалгылары адыр херелдерин ужурут. Америк паралаалтын дыккалып турарын бугуар алдыра, ол куржагыны дузасы-биле АКШ-тың шериг органдарын дайып болур таварылгада АКШ-тың ракетагы куштерин болгаш стратегтиг ужура чүуун башкарынага космитик харылазынын системасын тургузарын барымдалаал турар. Оон-биле холабаштыр СЭТА дараазындагы чүдүлү медгелээр кылдыр төлөзесттирген.

Чер чогуунун делегемине хой сангын чак инелерин тараалып турар АКШ-тың үлдүлгөшкенини-биле холабаштыр делегейин эртем ажилдачыларынын ханы килденсипкенин чүге болуп турарын билди алмыр мычанагы берге өвөс болуп турар. 1961 чылда-ла АКШ-тың мындагы анымык делегемине чок болган баштайгы шеледизини үнелде-ле, делегейин дымка хой чурттарынын эртемденерини шиттирлеп уураалышынын кылгалаан болгаш космоска ол кара турарында аажылашынын бугууушкан. Космосту бокталдырып чорукка удуру мичан делегейин астрономия элденсип Косм Ассамблеясы, ССРЭ-нин, Франциянын, Бельгиянын болгаш өскө-лаз элэн хой чурттарынын эртемнер академиялары, делегей-

де суралгым эртемденери боттарының удураалышынын илереткенин. Черин долганзып чак инелерден куржаг тургузар чорукту Кембрид университетинин астрономия профессору Хойл кууган сармылга удуру чөмүг херек деп алаан, а суралгым англ астроном Ловелл күсө-мөстү бокталдырып чорукту чөмүг деп болбас деп медгелээш. Космос чак инелерин төп, нелердин талазы-биле АКШ-тын шенелдерин Ловел бо чылдык май 13-те база дагын буруу шалкып, ол шенелдердин астрономиянын талазында делегейин суралгым кижилеринин бодал-ооналыг чөрүштүр кылдыр турар болгаш «Космоска чажым нелертен инелер космоска шыныкелдер чорударына хоралыг салдарыг болур деп медгелээш.

Былчала-лаа ярадул дайыны белеткен турар болганда, АКШ-тың чыгышчы бөлүктери космоска айылдык шенелдерге эртемденерин удураалышынын-лаа, космос делегеринин тайбыг Эу-биле шыныкелер кижи төрелгетениңиң сонууган турарын-лаа тоовайн турарын бо барымдалаар көргүзүп турар-дыр.

Космосту тайбыг Эу-биле шыныкелеринин 400 миллион инелерден турган.

Космосту тайбыг Эу-биле шыныкелеринин 400 миллион инелерден турган.

Чаагай дүштү дээш демисел түлүктөп, чарыш улам калбарган Танды районунун тараажыларында

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

32 ганын орунга 74 ганы, Михаил Багадатских — 64 ганы чаштырып турган.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Доозар четкен

ТРАН. (Телефон-биле). «Ызыл тараачын» колхозтун бири бригады чакын хову ажилынын талазы-биле Би-Хем районда мурнакчы болуп, эрте чажар культуруларын тарылыгына ам барык доозуп турар. Ол болза техниканы бүдүрүштүтүп ажилдагынын, күш-ажылы шы организастаанын илеретип турар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Чурум үрекчилерин харысалгаже!

Космос делегемине ажил чорударынын талазы-биле удуулар аразында

Чарыш соруз кириген

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Ажылды шын организастаанда

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Көк-Хаак шөлүндө

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

ХЕМЧЕГ АЛДЫНГАН

Помучуку эш О. Ламанын «Демисел шошан» деп өгөлдү шүтүмчүлдүк чагааны бо чылдын майын 14-те № 113 (5517). «Шыга» партлетынин үнгөн турар. Улуг-Хем районун «Найрыл» совхозунда чакын тарытылган темпийнин козкак чоруп турарын, техника аажыла-лындын, оон септелгенин шынарын багай, үрелишиинер болуп турарын, чамыг черлерде черин аңдарылганын шынар чогуу автор шүтүмчүлдөш.

Уш муң ажыр километр бедик аагарга чери долганзып кылмаал куржагы тургузар сорулга-биле 400 миллион чак инелерин (дипломылар) АКШ-тың шериг агар куштери космас делегемине чочка чаа салып үндүргөн, ол кылмаал куржагдан чер кырыны станицаларынын радио чалгылары адыр херелдерин ужурут. Америк паралаалтын дыккалып турарын бугуар алдыра, ол куржагыны дузасы-биле АКШ-тың шериг органдарын дайып болур таварылгада АКШ-тың ракетагы куштерин болгаш стратегтиг ужура чүуун башкарынага космитик харылазынын системасын тургузарын барымдалаал турар. Оон-биле холабаштыр СЭТА дараазындагы чүдүлү медгелээр кылдыр төлөзесттирген.

Чамучуку эш О. Ламанын «Демисел шошан» деп өгөлдү шүтүмчүлдүк чагааны бо чылдын майын 14-те № 113 (5517). «Шыга» партлетынин үнгөн турар. Улуг-Хем районун «Найрыл» совхозунда чакын тарытылган темпийнин козкак чоруп турарын, техника аажыла-лындын, оон септелгенин шынарын багай, үрелишиинер болуп турарын, чамыг черлерде черин аңдарылганын шынар чогуу автор шүтүмчүлдөш.

Чамучуку эш О. Ламанын «Демисел шошан» деп өгөлдү шүтүмчүлдүк чагааны бо чылдын майын 14-те № 113 (5517). «Шыга» партлетынин үнгөн турар. Улуг-Хем районун «Найрыл» совхозунда чакын тарытылган темпийнин козкак чоруп турарын, техника аажыла-лындын, оон септелгенин шынарын багай, үрелишиинер болуп турарын, чамыг черлерде черин аңдарылганын шынар чогуу автор шүтүмчүлдөш.

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Танды районунун колхозтарынын болгаш совхозтарынын шедиринде күш-ажылы күженишканын хун-бүрү өзүп турар. Маана «Межегей» совхозтун чижээ көргүзүп болур. Совхоз бо чылын чүгле тараа культуруларын 17500 гектар, кукурузаны 2000 га, картофельди 400 га кылдыр тарып болгаш чакын чегер аңдарылганы 9 мун га. Бо удуз хемчөлдүг ажилдарын бедик шыныкелер чорудары он күженишкениң ажилды совхозтун коллективиндег негеп турар. Бо сорулганы челишиинин күсептир алдырын бугу арталары ажил-агый бар.

Совет тургузуг

ТЕМПИНИ ДҮРГЕДЕДИР

СЭКП обкомунун бешки пленумунда малчынарнын культура-амыялы...

тувар бакшыны, кызыл буудуну, 1000 хой кирер кажааны тууду турар.

Районда тууду талазы-биле ийги чери «Чодураа» колхоз өлөп турар. Бо колхоз 1500 кубометр тууду...

«Тес-Хем» совхозта болгаш колхозтарда ниятти-биле тууду ажылынын темпили ам-даа өжүрү турарын...

Малчынарнын культура-амыялы улам ийгиликтер тараптан ийгиликтер тараптан ийгиликтер тараптан...

Чамдык черлерде кызыл тууду туудуларын шыны барбай. Чижээ, «Час орук» колхозун Боргалчы артында...

ханазын салдыра, чигис орнуга кызыл-тас саваны салган, ону ам куштар ушта тыртылап каапкан.

Туудуларда ажыдап турарларнын амдырал хандырылгазыне баала кышкы кичээттер салдынып турар.

Туудулар ортузунга таймыр-массалык ажыдап куштедирип, социалистик чарыкты куштедирери...

Районда көдө туудуларын кужу бо чымыл планда көрдүгөй бүгү туудуларын чогуур хуусаларында кызылчыне угулдуларын херек...

Т. БЕГЗИ, Тес-Хем райкуукомунун даргазы.

1963 чылдын бирги кварталы эртен, «Бистин Ирилавтыг көргүзүү шору-ла болду, черле бир чүвени кылган боор» деп, саамчылар арамында чугалажып турган.

Апрель 20-ле «Шын» солунун номери «Элегес» совхозтун Казк салбырына челе берген соонда, ийгиликтеринде...

И. Смирнова 1962 чылда ийек бурзунден 2400 кг сүтү саткан, республиканын саамчыларынын бешки ээлен. 1963 чылда ол...

Чурукта: И. Смирнова. Сөзү Л. Ляонуттуу. Фото С. Феоктистовуу.

Күрүне бүдүрүлгезиниң ады-биле

Сөөлү чылдарда күрүне болгаш кооператив бүдүрүлгелери баштап организациалары чурттакчы чонну хандырып алган өкжиктер. Ийчин...

Кижилерни чурукка тырттырып, тырттырган чуруктары салып ажыдаарын база ийгиликтерге хаммаарыштырып турар.

Дериг-херекселдер, угулаадыр кылар ус-дарган кижилерин хуураада ажыл-чорудулгазын хураанын, чуртакчы чонун херекселдерин хандырып турар бүдүрүлгезиниң болгаш...

Ажыдап деп турар мастерскаяга ажыдаары-биле хамаатылардан чагылар хулаан алып үш база чурук тырттырып ажыдаар үш—алды кижини хулаан алган.

Ажыдап деп турар мастерскаяга ажыдаары-биле хамаатылардан чагылар хулаан алып үш база чурук тырттырып ажыдаар үш—алды кижини хулаан алган.

И. Смирнова 1962 чылда ийек бурзунден 2400 кг сүтү саткан, республиканын саамчыларынын бешки ээлен. 1963 чылда ол...

гаш, квантация бижи берби, алган чагыларын мастерскаяга чедир ажыдап кылбай тардып берип турган. Мастерская-да, бухгалтерия-да хулаан алган чагыларын, акша-ларын бижи демделейин турган.

Райлетпур комбинатынын чурук тырттырып мастерскаянын ажыл-чорудулгазын көрөлийн. Чурук тырттырыкчылары, хамааты М. Топтуу-оолдан 4 чурук кылар чагы хулаан алган 50 рубльди, Г. Монгуштан 3 чурук кылар чагы хулаан алган 26 рубльди, Сеглекте, Тору-оол олардан 3 чурук кылар чагы алган 29 рубльди болгаш еске-да хамаатылардан чагыларын алган.

Мастерскаянын чурук тырттырыкчылары чүгө боттары «ажыдап» турбааннар, оларнын «дузалакчылары» хой. Оларнын бирээни Н. Е. Азархотун бажыныга 34 тырттырып чуруктар болган. Азархов ол чуруктары кылар чагыны райлетпур комбинатыдан албаан, ийчингаш богу бо чуруктары кылып, оларны саткан, акшаын боу ажыдап деп турганы биждирин. Ол, еске «аштери» ийиш, чагыс-даа чагыкча квантация бижи бербейн.

Март 13-те чоруктан хынадынын түнелинде, мастерская мурунда тырттырган 32 бичи чуруктары улагар тырттырып кылар чагыларын хамаатылардан акша-биле кызы хулаан алган, оларга квантация бижи бербейн илерээн. Ийчингаш мастерская хамаатыларын хай чагыларын акша-биле казы хулаан алса-да, февраль 12-ден март 13-ке чедир үенин дургузунда комбинаттын кассазыне чагыс-даа көпөк кирбейн таварыла ал. Мастерскаянын ордуга райлетпур комбинатынын кассазыне кирсе-да, ону доора кижилер хулаан ал, комбинаттын удуруткучу ажыдакчыларынын харысалга чогуу ажылап алган, боттарына ажылап турганнар.

Бо фактылар чуну көргүзүп турары? Хаммактын мурунда чуртакчыларнын херекселдерин хандырып турар бүдүрүлгелерин болгаш организациаларын удуруткучу ажыдакчыларнын хаммаарыштырып ажылыга харысалган кошкаанын көргүзүп турар-дыр. Боттарынын хуу өрге-ажыктарына ус-дарган ажыдаарын кылып турар кижилерин ажыл-чорудулгазын хойдуу өзүгар хоругда турда, чамдык удуруткучу ажыдакчыларнын таарымчалык байдалдары оларга тургачу берип турары чептүү өсөт. Чуртакчы чонун херекселдерин хандырып сорулгагы мастерскаяларын ийи-чангыс кижилерин байып аларына эвес, а боттарынын чогуур хулаангелерин куусейт турар кылар чурумчудары эрежок чугула.

В. ЦЫПКИН.

ИЛЕРЭЭН ЧЕТПЕСТЕРНИ ЧАЙЛАДЫР

Чөөн-Хемчик районун партия, совет органдары сазыг ажылын кезе, кижилери дээш сөөлү уде чамдык ажыдаарын кылган. Чүгө эртен чылдын дургузунда бени бо ажыла хойбакшаан айтырларын партокуну бөрбозунга, актив хуралдарын болгаш район Советинин куускумунга 18 уда чугалажып. Ол бугуру түнелинде бараан саарылгазынын планын район ниятти-биле ажып күүсөдир алган болган. 1961 чылдаазынга дээрээрге эртен чылдын районун сазыг организациалары чонга 1606 муң рубльдин бараанып чурат саткан.

Чыраа-Бажы совхозтун талазындан партияларын немей ажылып, хей, булга кылдыгынын белеткээрин кө-вудеир хемчеглерин албайн келген. Ийчингаш Чыраа-Бажы райкоп чонну хей-биле хандырып хулаангелери чедир күүсөтпей турар. Малчынарнын аш-чөм болгаш улдуур бараанын-биле ол райкоп четпес хандырып келген.

Бараанын дажылгап, кадагылар талазы-биле ажылып сазыг ажыдакчыларнын харысалга чокка чорудуп турарында чамдык бараанын хиритип, херекселдерин негедезинге таарымча чок апаарга сазыг организациалары оларын өртөөн чигендеп уагыра таарымча турар. Бо чылдын апрель 1-де Сүт-Хем райкоптун магазинерине 12,3 муң, Чыраа-Бажынын — 11 муң рубльдин бараанын үр уде саарылгазын чыгып, шынарын оскунугула.

Совет сазыгын чурумун үрээр чоруктук фактыларын узуурааттырмаан. Чыраа-Бажы райкоптун склад эргектигин Аныямай дээр эртен чылдын мал чөм тараларын, далаймын, спорт костюмун, чагыр-ин ортерктерин 17 көпөккөн — 4 рубль 12 көпөккө чедир немээш, складтан үндүр салдылап турган. Магазинерде дыка хой бараанын-ин ортерктерин дегеп көргүсөдир. Аныя-аны магазинерде чагыс ол-да бараанын өртөө бенин ылгалдыг. Чижээ, Хорум-Дег магазинде 19 рубль 38 көпөккө сазып турар плащтын Чыраа-Бажында 20 рубль 40 көпөккө сазып турган. Бараан өртөөн улагытарын сазар чорук Чыраа-Бажынын № 1 болгаш № 5 магазинерине база илерээн.

Районун көдө магазинерине бараанын дооун үглей берген, оларны аштар арылаар, салды алдычыларын көрүп, ийиш алдырынга өтүп кылдыр дегээр ажыл чоруттунмай турар. Хей-хей магазинерде хомула болгаш саналдар дептери чок. Чамдык магазинерин иштинде арыл-шевер эвес байдалар бар, сазыгжылар бени халаттарын чүгөс азы ону шуду кетпес чоруктар турган.

Кооператив өңүтүүн камгаланы кончук кетпес тургустунган. Өрсөмчүлгүд тууг улт болуп арт

Е. МАЛОФЕЕВ.

пшыаан, өртөөн чылдын районун херексел ниятгелдеринге самчыдалын түнү ниятти-биле 33,2 муң рубль болган. Самчыдалчылар-биле демиселдин кошкаандан бо чылдын оң түндү харып улун көвүдөп турар. Бирги кварталда Сүт-Хем райкоптун талазы-биле 10,9 муң, районун — 3130 рубльдин самчыдалыры илерээн.

Чөөн-Хемчик районунун барганын оң Колпак, Сүт-Хем райкоптун — Сарылар, Чыраа-Бажы райкоптун — Доржу олар кадрлар-биле ажыдаарын комсомол организациалары чоруткан. Өөрдилген түнели 98,4 хуу болган.

Студенттерин келер үдеги практиктик амдыралыга холбоштырган аны-бүр тематиктиг кезээр-лери бо чылдын техникумда органи-застап эрттерин турары эртен чылдарга болаарга үргүчү болуп турар болгаш оларнын кижизидилгелер шынары эжижен. Чижээ, чөөт-чаа болуп эркилен: «Коммунисттик ниятгелдин үезинде кышкы кыдыр болуп жүзүрүлү?» база «Келер үдеги тускай мергежилге канчаар белеткенип турар мен» деп тематиктиг кезээр солун болгаш дыка ажымтыг болган. Техникумда «Чалбын», «Шивий», «Бокс» деп аттыг шоогулуг хана солундары доктамаал үнүп турар. Комсомол комитетинин шугуму-биле хей-ниитинин амдыралынын азы-биле техникумда тургусулаан аны-бүрү секторлардан куш-культура болгаш спорттук, культура-массалык ажыдап секторлары эки ажылап турар. Ийчингаш эш Комарованын удуруткучу культура-массалык секторун шугумунда бот-тыныгыр уран чүдү бөлүмүнүн киражичилеринин белеткээни концерти көдө ажыдакчыларын дүргөндө дружула стазиязынын, «Кызыл тууду» тууду өргөлдөдүн амдычыларын болгаш еске черлерге хой катап көргүсөдир. Техникумун студенттери кышкы спорт сезонуун үезинде улуг чедимдерин чедип алганнар. Олар республиканын профилдеринин болгаш спорттук «Урожай» ниятгелдин шугуму-биле болгулаан хаак маргалааларына бирги черин эеленээр.

Бо бүгү ажыдаарын комсомол комитети техникумда партия организацианын удуруткучу-биле башкылар чөвүдөй болгаш профилдер комитети-биле сыйры харылаалык чорудуп турган.

Бурбайкын Тыва республика конторазынын улт ажованын.

Комсомол комитеди

Чокта чаа Кызылдын көдө амды-агы техникумда комсомол комитетинин өтөт-сонгудулары хурамы болуп эртен. Комитеттин секретары эш Х. Улуг-оолдун өтөтүгө илеткелден илераны болза, техникумда өөрдилге-кижизидилгелер ажыдап амдыралыга холбоштырар талазы-биле өзөөн эвес ажыдаарын комсомол организациалары чоруткан. Өөрдилген түнели 98,4 хуу болган.

Ийинг-даа болза, комсомолчулар амды-агы техникумда комсомол комитетинин ажылында улуг четпестер барын илереди, ону чайлаарынын аргаларын тып чугалажыптар. Студенттер ортузунда кижизидилгелер амдыралынын сөөлү уде чамдык студенттер аралал, шок-шоода кылып турар аларган. Чижээ, комсомол комитетинин кезигууну турган, агрономия салбырында В. Бурачок, В. Колчанов олар аралгалал алган, кудумчуга хей-ниитинин чурумун үрөп, харын-даа кижилер үнүп турганнар. Оларны 2—2 чыл хуусалыг шиктен. В. Мельников, Д. Монгуш, Д. Шулуу олар үргүчү аралгал, чурум үрөп турда, комсомол комитети кандыг-даа хемчег албайн келген.

Он ийи техникумда эки-туракчы улусчу дружинанын ажылы суларын. Он хураанын өспөй турар. Кезигуунерин сазы чүгө 29 кижини. Ийчингаш олар боттарынын дежурнайлар хулаангелери ак-сеткилдиг күүсөтпей турарлар. Техникумун амдыралында оон-даа доор чүдүдөр болуп турар аларган. Чижээ, үстүндө айтыган хуралдын болган хүндө, чагыс-ла хун 55 студент багыт демлек алган. Он ийи-деме бухгалтерия салбырынын бирги хураунда 12 кижилер болду.

Бо бүгү четпестерин болуп турарынын кол чылдагыны болза, техникумда комсомол комитети, ылгынды ВЛКСМ-нин Кызыл хоорай комитети (секретары эш Ю. Путинцев) техникумда комсомол ажылын өкжидер дээш эки, боттук хемчег албайн турарында.

Хураал илерээн четпестерин дүргөн чайлаар дугайында хемчеглерин комитеттиг чаа сонгуктан сазыгын техникумун директору чери-биле калы ажыдап кылгаш, ап өгөдөй берген.

М. КЫРЛЫГ-КАРА, студент.

Мурнакчы хойжу

Комбу Нуулар Бимзечи-оолович чүгө бистин «Барлык» совхозта эвес, харын Барыш-Хемчик районда ады-сураа үнгөн мурнакчы малчынарнын бирээни. Ол, хой хураган-биле, арбын дүк-биле чыл бурдуе бодунун совхозунга өөрүчүг түнелдерин берип келген. 16 чылдын дургузунда мал ажылынга доктамаал амдыларын амыр эвес болгаш алдарлыг херек.

Нууларнын малчын бооп келген үезинин дургузунда совхозта доорутуруп берген хураганы 3600 амыр, кыргыз берген дүк он тонна чедип турар. 1962 чылда 100 хой бурзунден 110 хураганы, бир хойдан-на 2,7 кг дүктү алган.

Дургулгалыг хойжу хой оолдашынын үезинде сакман методун амгылап турар. Төрүгө үезинде төрөз болгаш төрөзүн хойларны ийи үзүп, чаш хураганкы хойларны азыралга тургузуп турар. Чаш хураганнарны байтайгы хүндөдө мелери-биле нады тускай клеткаларга тургузар, хүнде 4—5 уаа эмире, чылыг суг ийиртип, өтүн кирген хураганнарны тус-тус бөлүчүгө үзүп чегерер чурумнарын хойжу бурдун сагып турар.

Мурнакчы малчын хойжун төрүлгезин кайы уде болза артын ажымтыг болурун практикандан бүзүрөп билген. Оң хойларнын нолуу январь—февраль айларда оолдатар. Он ноландың бо чылдын төрүтүүнүн 300 амыр хураганын бурдун намагап алган.

Комбуунуң ийдиң Нуулар Манзат дузалачкы кыдыр хулаангелери кызылканкы нуусейдиг турар. Ийчингаш чаш хураганнар амзаарына он мергеилин үлүг. Бо чылдын сакманшик комсомолу Эртмаз биле Маңзат ийилээ хойжун массалыг төрүлгезинин үезинде амыр-дыш чон амылдааннар. Иш-ажыл кижини алдарында, мант-шаналга чедирер. Бо чылдын бугу делегейин херез-темеринин хуну—март 8-ин таварыштыр Нуулар Манзат совхозтун директорунын, партия, профилдер организациаларынын хүндөп бижи-биле болгаш өртөктүг чүдүдөр-биле шаңктанган.

Нуулар Комбуунуң өг-бүлөсү ам Бикиттиг-Халда хойжу бригаданың кемигуну. Усть-Балыкчиерин кыдырынын деткичиерин, И. Комбу бо чылдын 100 хойга онаштыр 120 хураганы, хой бурзунден 2,8 кг дүктү аларын. 12 тонна сикени белеткээрин хүлээген. Мурнакчы хойжу, муруну чылдарга ышкы, бодуну сөгүлээ сөзүгө ээ болуп шыдаар дээринге чигинип турар.

Х. ӨЧЕЙ.

ЧОЛААЧЫЛАР

Хертек Сандыжап баштай колхозунга чүдүрүкчүлөп ажыдап өгөлөө. Аныяк болдуң кызыл хуш-ажылын чон улаваанга-ла эскерип каан. Ол хой уаа хүндөп бижиер-биле шаңктанган. Ийчингаш-даа чедимшиктерге менээрмедей, чолаачы сургуулунга өөренип аларын шиктирээш. 1955 чылда Кызылга чедип келгеш, автошколамы дооуп алган. Оң өгөлөөш-ла амыр үгө чедир эш Сандыжап «Тэля» совхозта чолаачылап ажыдап турар. Ажыдап келген чылдарын иштинде оон машиназы чамдык-даа үрөлдөшүнө таварышкан болгаш хой-хой кылар-чаар чүдүлгөдүн кампап ал турар. Амыр үгө Сандыжап чакы тарылганың ажылаарында ийдепкей кижилер, болуңуң «ГАЗ-51» машиназы-биле үрөзү сөөртүлгезинде хүн бүрүнүн нормалын доктамаал 125—130 хуу күүсөдир турар.

«Тэля» совхоз.

О. КУЖУГЕТ.

Азербайжан ССР. Кунурузанын «АСХИ-1» деп чаа гибридин бени үнелээшкенин алган. Ону Азербайжандын көдө амды-агы институтунга бүдүргөн. Ол гибридин бени дүжүттүү-биле ылгалал турар.—Гектардан 90 центнер чедир кунуруза таразын болгаш 700 центнер чедир ногаан массазын ап турар. «АСХИ-1» гибридин Киргизияга, Арменияга, Грузияга, Дагестанга, Чечен-Ингушетияга шендел кылдыр тараан болгаш чер болганга оң түнели эки болган.

ЧУРУНТА: үнүш амдылынын нафдарзынын эргекчи профессор П. Гребенников (он талазында) биле аспирант М. Нулибеков «АСХИ-1» деп гибридин мочактарын шилип ап турары.

Фото З. Мкртычянтың. СЭТА-нын фотоархивы.

ШКОЛА АМЫДЫРАЛЫ

БУДУРЛУГЕ ПРАКТИКАЗЫ

Эрткен чылдарга денээр, Кызыл-Мажалык 11 чыл школа (директору эш Х. С. Олзий) өөреникчилериня бугурууге бригадалык практиказын эрттирерин азын өжжиктен. Өөредилге программанын негеделеринге болган «Өөредилге-бугурууге практиказын организастаар дугайында» Тыва АССР-нин Чырымышкын министрствозунун дугаалыгына азын, 20 тракторист белекээр хулаалгезин школа чедимшикнинг күүсеткен. Өөреникчилер трактор башкаар практиказын шигедейи азыр-биле чергелештир, дуржугалык тракторист-биле кады ховуга ажылдап турганнар. Олар 673 га чери андырар. Оон азында өөреникчилер өдес сөөртүгезинге, урезин арыгалаарына, хоранаарына идепкейлиг кирришкенер.

«Беларусь-24» маркалыг тракторларны башкаарын чедимшикнинг шигедейи алганнар. 24 өөреникчилерден 22 кижин боттары трактор башкаар билигин чедип алган. Мынчанга Чырымышкын министрствозунун дугаалыгына азын, 20 тракторист белекээр хулаалгезин школа чедимшикнинг күүсеткен. Өөреникчилер трактор башкаар практиказын шигедейи азыр-биле чергелештир, дуржугалык тракторист-биле кады ховуга ажылдап турганнар. Олар 673 га чери андырар. Оон азында өөреникчилер өдес сөөртүгезинге, урезин арыгалаарына, хоранаарына идепкейлиг кирришкенер.

«Сельхозтехника» каттыжымшыкынынга чылаачынын 3-ш классын практиказын эрттиртин турган 11 класстын 12 өөреникчилери база эки түнелдиги көргүскенер. Олар автомашиналарнын техниктиг хандырылгезинге болган агар септелгезинге киржиш турганнар. Стажировка онгучинилг оруктарыг чергеле болуп турган. Мынчалар-да өөреникчилер ону азып тилээнер. Автомашина башкаарынын талазы-биле эң эки түнелдиги Сат Серот, Орджак Зрес-оол, С. Зрес-оол, Петр Саидев, Орджак Сергей, Куулар Тадар-оол олар чедип алганнар.

Бижитиг-Хая сүт-баран фермазын уругларын дуржугалык саагычыларга бижылган. Кыстарын хей кезин ол үеге чедип инек саап бүрүзүн азын-ланын танып билери, оу ажарына мергежири база-ла болуу азын айттыр. Мынчанмыже дуржугалык саагычыларнын дузазы-биле олар практиказын сөөлүрүдир инектерин ажаар, чегерер аргазына болган саарына багай өзес мергежи өөрени бергенер. Практика үезинде 10236 килограмм сүтү саганаар. Практика үезинде сүт-баран фермазына саалда аргегалы ажылдавай турган. Мынчанга мал ажылдына хей куш-ажылы үер ажылдарын чотум канчаар механика-аастарын тодаргай билип ап мында-ваанынга өөреникчилер хомудаан.

«Сельхозтехника» каттыжымшыкынынга чылаачынын 3-ш классын практиказын эрттиртин турган 11 класстын 12 өөреникчилери база эки түнелдиги көргүскенер. Олар автомашиналарнын техниктиг хандырылгезинге болган агар септелгезинге киржиш турганнар. Стажировка онгучинилг оруктарыг чергеле болуп турган. Мынчалар-да өөреникчилер ону азып тилээнер. Автомашина башкаарынын талазы-биле эң эки түнелдиги Сат Серот, Орджак Зрес-оол, С. Зрес-оол, Петр Саидев, Орджак Сергей, Куулар Тадар-оол олар чедип алганнар.

Көдээ тудугжуларнын ажыл-херектери

Каз-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун тудуг бригадын 636 кубометр тудуг мажын Баян-Колда кезип белекээр, машина-биле сөөртүгге белек кылдыр чер агычче дайттыган. Бригада 100 кубометр аягышта пилорама чанында дүжүргөн. Манжылар дидришкенин кидин чорууп турар. Бригада тус-тус эвеналар кылдыр үстүнген. Беш кижин составтыг бирги эвен бир чунар бакчыны туткан.

Ийги эвен бир чуртталга бакчынын мажын шунтузун чотуп, кертти дооскан. Ушкү эвен хову турлаанда барактын тудуп дооскаш, ажылдаа кирген. Тудугчулар М. Онер-оол, О. Ортуу-оол, Х. Мартай болган оон-да өскелер тус-тус онаашкан ажылдарнын нормазын хууну-не 130-150 хуу күүседип турар.

Улау-Хем районун «Чодура» көдээ ажил-агыи артелинин тудуг бригадын кижигинери Кара-Булузда бот-оругла-чырыгалык хойжу бригадын төвүнге уруулар ас-лизиинг база үш аал ишти чурттаар бакчынын тудуун бүтүрү-биле доозуп, ажылдаа кирген. Аңаа тудугчулар Хиря-Хая, Хууракпан, Кез-оол олар оша кымык ажылдаан.

Херожен тудугчулар Оскарма, Шумула, Кызыл-Эниж, Магал олар чуртталга бакчынын, уруулар ас-лизиинг малгаптап, чугайлаарына база идепкейлиг кирришкен. К. ЯНМАА.

Бармын-Хемтик районун «Большевик» колхозунун тудуг планы сөөлү ийи чылда күүсетинмейи келген. Тудугчулар дүргөн тутунмай турар. 1961 чылда даш-биле тудуп эзелен тараа склади ам-даа ажылдаа кирбөө. Оркче удуу камгалап черини 1960 чылда эзелен тудуу ам-даа доозубаан. Хойжу бригадалар төптеринде 1962 чылда тудуп эзелен жаалаарынын болган чуртталга бакчынын тудуу ара сооксаан. Ам ол тудуг шөөдери кадарар танымдар тургузарына артык чарыгдал учур турар.

Өгөлдөр чурттап турган колхозчулар ам-даа хей. Чамдык колхозчуларын чурттап ораы кладовка, крыша чок бакчындар хей. Мооң мурунда чылдарда малчынын кыштагарына туттулап бергезин 30 хире бакчынын ырышаа, кладовказы чок, иштүктүрүлөөн болган печкаларын кыспаан. Болжол бо чылын чурттаганга оон бакчынын тудар деп планнаан. Оларнын тудуу ам-даа чоруурай турар. Машина орууда дүжүрүп каан тудуг мажын кадарарына база-ла бир танымды тургузуп каан. Черде белектер каан тудуг дажын чылдык-на ажылдавай турар.

«Тыва» совхозтун ажылчынын арын барык-ла 80 хууу Хендергей суурда чурттап турар. Аныктарын чаз-чаз өг-бүлелери база немецип турар. Мынчаларга совхозтун дирекция чери (директору эш Юртаев) ол суурду чурттаачыларын оран-бакчыны хандыраар дугайында салгып салбайн турар. Сөөлү үеге бичин бакчындарда ийи-ийи өг-бүле катый чурттап турар чорук көвүдөөн. Мынчаларга совхозтун дирекцияны бо чылын немей тудар деп планын төдүгөн чурттаага бакчынын Кеве-Хая суурда туттуруп эзелен.

Ажылчынын-да, бугуруу ажылдык-даа хойу чайып турар Хендергей суурга, оон чонунун амидиралыч чотугу кичөөлгө салбайн турар ужуру чүд? деп, совхозтун дирекциязын хендергейлер айтырып турар. М. ЧИЖИТ-ООЛ.

Рассказы номчааш...

Чогаалчы Салам Сурун-оолдун «Шын» солунга парлаттыган «Дан хаалымын» деп рассказы номчудум. Мында бижитингиз чүдү-дү кончук чүдүлдү деп санап тур мен. Серей-оолдун каалай Серей-маа мыкш илгиз кижилер бистин «Улау-Хая» совхозтун Ары-Берге, Ак-Тал суураарында бар болуп турар. Кула болган черге чалтаан улаустар чүдү-дү мурнай челе берген, ызыртыр манааш туруптар. Мындыг чорук дыка өчкөк. Оол биле уругуну адаары, нелери, төреллери аразында дугурушканы эгуулар, чечкини чаалаарынын шаа хирези-биле кула эзулаалын эрттирер, азы-чегини белектер алдыр болгай.

ДАРГАННААР АЖЫЛДЫ МЕХАНИЗАСТААН

Бажан дарганнап эгелезин темде ол ажылга каныг-даа механизастаан-биле чок турган. Хорукту хол-биле базар, масканы хол-биле кагар турдуу. 1958 чылда чедип «АТЗ-НАТИ» деп тракторларнын подшиниктерин кудуп алыр берге турган. Оон соонда чотур трактортун чамдык кезектерин, илгизин «АТЗ-НАТИ» деп трактор бүтүзүнге 13 подшиникти кылып турар апарган бис.

терсаанын 1958 чылдын барык ийги чартындан сонгаар электрия-биле ажылдар удуу хөрүк, улау маска тургустунганында эгелеш, дарганнаар ажылдык бүтүрүчүтү болган шынар белек. Чүге дээрте, хол-биле хөрүк базар, маска кагар ажылдар механизастаттыган. Мынчанга ай санайда ажылдап алыр ажымын 130 рубльден кудулавайн келген.

Шалыпчы бригада

Кызыл-Мажалык суурну чурттаага дахуу эгелезин болган оу күүседир дөш чүдүлдүг ажылдап турарлар. Оу бригада дуржугалык 8 бизаачылардан тургустунган болган 1962 чылдын июль айдан бөр, бир-рээинге-ле 2 аал чурттаар 6 буртталга бакчынын ажылдаага дугаалааннар. Ол бакчынын шынары эки, амдыралга чугула бүтү-ле деригелдер-биле бүрүн хандыртан-таны демделгээр херек. Бригаданын кижигинери хун бурунук нормазын доктаамал 120-дан 130 хуу чедип күүседип, шуудугу ажылдап турарлар.

С. МАТПАА, Бармын-Хемтик район, «Тээли» совхозтун дарганы.

Улетпүрү болган тудугну уламан сайырадыр талазы-биле Бугуроссия чөвүлө хуралынын кижикчилерин кыйгырынга харым кылдыр, 5 чуртталга бакчынын бо чылын ажылдаага киирерин биргалар.

Чаа өөредилге чылынга

Школяны чаа өөредилге чылынга чотур үезинде бугу талазы-биле белекээр — амгы үеге школа ажылдында чугула оругаларын бирээли. Теора-Хем он бир чыл школянында 450 өөреникчилер бар, оон иштинде колхозчуларын 100 уругларын интернатта кургезин долу хандырылгезинде чурттап, өөренип турар.

Бир өөредилге корпузун дүргөн эде тургузуп, капитал септелгезин чорударына белектерин турар. Аңаа хергелээр дилги материалдары, борбак чүдүктөр белектеринин. Бо септелгезин райо коллективинде бизаачы ада-нелер септээр. Келир өөредилге чылында бистин школага өөренип уругларын сандааып тургустунган. Бирги класска 42 өөреникчи кезип өөренир. Мынчанга 25 классы четчелээринге 480 ажыг уруглар өөренир.

«Найрал» совхозтун Кара-Тал сүт-баран фермазынын коллективин бо чылын 2528 центнер сүт саарын хүлээген, ону инек бүтүзүнге онаштыр алырга, 1573 килограмм болур. Коммунистг куш-ажылдын коллектив деп алдарыг атты чедип алган Кара-Тал фермазынын саагычылар чотта чаз ажылдаага кирген «ёлочка» аппаратты база эки өөренип алган. Куш-ажылдын бугу-дукчулу ам мурнукузундан каш-кап белек.

«Фермада „ёлочка“» «Найрал» совхозтун Кара-Тал сүт-баран фермазынын коллективин бо чылын 2528 центнер сүт саарын хүлээген, ону инек бүтүзүнге онаштыр алырга, 1573 килограмм болур. Коммунистг куш-ажылдын коллектив деп алдарыг атты чедип алган Кара-Тал фермазынын саагычылар чотта чаз ажылдаага кирген «ёлочка» аппаратты база эки өөренип алган. Куш-ажылдын бугу-дукчулу ам мурнукузундан каш-кап белек.

«Шын» солунуну номчукчулар амгы байдал дугайында айтырылгына СЭНП обкомунуң лентору эш В. БИЧЕ-ООДУН харыларын парладывыс.

Боттарынын хамаарышпас тускай бот-өрзөгү дөш 1959 чылдын январь айда кудурау үстеген Конгоуну чонуну национал-хосталгалык шимчээшкени Леопольдвиле болган чуртун өске-ла районнарына кал-баа-биле негетер. Ол-ла чылдын апрель айда Конгоуну политиктиг партидарынын каттышкан сьездинге Конгоуну национал-хосталгалыг демиселинге чалгыс фронтуну тургузары, колонизаторларын чурттан ундур сымдыган, Конгоуну национал чазан тургузарын дугурушкан.

Конго республиканын мичанын чаз-даа күргезин оон инайгы бурунгар хажуудегизинге, тускай аргуунаа национал республика болуп эрттирилсе база 1955 чылда болган Бандунг конференциянын шигипиринге шыныч болурун бүтүртерек.

Конго республиканын хамаарышпас тускай эргезин чараанынын оон дарын, империалистг күргезилер болган оларын агентурасын анык республикага удуу провокацияларын чорудуп эгелезин. 1960 чылдын июль 5-те Конгоуну шерияны командьшал составына турган белгий офицерлер Конгоуну национал чазанга удуу чепсектиг үймезини организастаан. Конгоуну чазал ол үймезин баскап, белгий офицерлерин Конгоуну шериг командьшалындан халаан, оларын орунуга конго офицерлери киирген. Конгоуну чазанын аал чоруткан бо хемчегелер Конгога удуу үткечи дайныны колонизаторларын эгелезерин чылдак болган. Конгоуну хосталгага мынакмылдыг чону белгий колонизаторларын хаалдаашкыныга шигипиринг согуугу таварыштырган.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Конго республиканын мичанын чаз-даа күргезин оон инайгы бурунгар хажуудегизинге, тускай аргуунаа национал республика болуп эрттирилсе база 1955 чылда болган Бандунг конференциянын шигипиринге шыныч болурун бүтүртерек.

Конгода күрүн тургузуу, 1960 чылдын июль айда согулда соонза, буржуа-демократтыг республика кылдыр доктааттыган. Чазактын баштын премьер-министр болур. Премьер-министри парламент кижигинерин иштинде согуур.

Чонун хосталгалык шимчээшкени улаулар согула-биле белгий колонизаторлар азы-бүрү өчкүч чазаларын организастап, 1959 чылдын октябрь айда чонун демократияларын шериг күжү-биле тастадыр сымдыган. Конгоуну чону-биле колонизаторларын аразында ол сегиржи алмышканын түнелгезинде 1500 хире африканыр өлүргөн. Хан төгүшкүндү сегиржи алмышканын чонун килеңешкенин улам хайныктырган болган Конгоуну национал патриоттук күштерин чурту хостарынче улам сырый каттыштырган.

1960 чылдын май айда Конгоуну бир дугаары национал парламентинге согулдулар чоруткан. Белгий колонизаторлар Конгоуну баштайгы парламентинин согулдуларын түнел чок болдуруп, узер дөш чонун ортузунга азы-бүрү хоралык агитацияны, диверсияларын чорутса-да, чонун хосталгага күзелди. Конгоуну национал шимчээшкени, Улустун партиязы, Африканын эрсекил каттыштырылгезинин партиязы удуу тилгелдиги чедип алганнар. Конгоуну баштайгы парламентин Конгоуну национал чазан тургускан. Конго республиканын премьер-министринге Патрис Лумумбаны сонгаан.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

Конго республиканын мичанын чаз-даа күргезин оон инайгы бурунгар хажуудегизинге, тускай аргуунаа национал республика болуп эрттирилсе база 1955 чылда болган Бандунг конференциянын шигипиринге шыныч болурун бүтүртерек.

Конгода күрүн тургузуу, 1960 чылдын июль айда согулда соонза, буржуа-демократтыг республика кылдыр доктааттыган. Чазактын баштын премьер-министр болур. Премьер-министри парламент кижигинерин иштинде согуур.

Империалистг күргезилер, эң илгизтиг Американың «Заттышкан Штаттары болган белгий колонизаторлар Каттышкан Национал Организацианын адын ажылдап алган. Конгоуну национал чазанын ажыл-чорудууламына шалтык келдип, анык күргезин иштика херектеринге холгаарлап, чуртун тайбын хажуудегизинге удуу доктарын таварыштырды.

